

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2021.1.2>

Галянтич Микола Костянтинівич,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу проблем приватного права
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0346-5308>

Коструба Анатолій Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9542-0929>

ПОЛІВАРІАТИВНІСТЬ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Спортивний порядок утворюється в тому числі величезною мережею різних інститутів, організацій і регуляторів, співпрацею та участю публічних і приватних суб'єктів різних рівнів, а також має свою власну судову систему, в основі якої знаходиться Міжнародний спортивний арбітражний суд в м. Лозанні. Саме автономність спортивного правопорядку передбачає наявність системи юрисдикційних органів, діяльність яких спрямована на розгляд суперечок у відповідній сфері відносин. При цьому, не дивлячись на цілісність системи спортивного правопорядку щодо правопорядку публічного, внутрішнє організаційне єдність, зокрема, процесу вирішення спорів у відносинах спорту досить розбалансовано. У більшості випадків основний аспект діяльності федерації зводиться до розвитку професійного спорту як такого. При цьому питання більш детальної правової регламентації відносин у сфері професійного спорту, їх захисту залишаються не розкритими, або розкриті фрагментарно. Викладене свідчить про необхідність більш чіткої нормативно-правової регламентації діяльності в сфері професійного спорту, зокрема в аспекті порушених питань. У цьому ключі спірним є дотримання двох умов: По-перше, можливість здійснення громадською організацією повноважень щодо нормативного регулювання професійної сфери. По-друге, забезпечення об'єктивності і неупередженості при розгляді спорів, результат яких також впливає на інтереси федерації як суб'єкта відносин у сфері професійного спорту.

Ключові слова: *lex sportiva, спортивне право, спортивний спір, професійний спорт, саморегулятивні організації, спортивні федерації, спортивний арбітраж, спортивні правовідносини.*

Galyantych M.K., Kostyuba A.V. POLYVARIATE DISPUTE RESOLUTION IN THE FIELD OF PROFESSIONAL SPORTS: DEBATABLE ISSUES

The sports order is formed, including a huge network of various institutions, organizations and regulators, cooperation and participation of public and private entities at various levels, and has its own judicial system, which is based on the International Court of Arbitration for Sport in Lausanne. It is the autonomy of the sports law and order that presupposes the existence of a system of jurisdictional bodies whose activities are aimed at considering disputes in the relevant sphere of relations. At the same time, despite the integrity of the system of sports law and order in relation to public law and order, the internal organizational unity, in particular, the process of resolving disputes in sports relations is quite unbalanced. In the vast majority of cases, the main aspect of the federation is the development of professional sports as such. At the same time, the issues of more detailed legal regulation of relations in the field of professional sports, their protection remain undisclosed, or disclosed in fragments. The above indicates the need for clearer legal regulation of activities in the field of professional sports, in particular in terms of issues raised. In this regard, the observance of two conditions is disputable: Firstly, the possibility of exercising the public organization's powers to regulate the professional sphere. Secondly, ensuring objectivity and impartiality in the consideration of disputes, the outcome of which also affects the interests of the federation as a subject of relations in the field of professional sports.

Key words: *lex sportiva, sports law, sports dispute, professional sports, self-regulatory organizations, sports federations, sports arbitration, sports legal relations.*

Постановка проблеми. Правова регламентація процесу вирішення спортивних спорів – відносно нове явище, розвиток якого в національному правопорядку не тільки не здійснюється,

але майже відсутнє. Як наслідок цього – стагнація регламентації відносин у сфері професійного спорту. Брак наукових досліджень заважає розумінню особливостей феномену спортивного

права. В результаті ми стаємо свідками прийняття законодавцем вельми суперечливих норм у цій царині, що, окрім іншого, стримує розвиток механізму вирішення спорів в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичну основу численних досліджень з окресленого кола питань складають праці таких відомих вчених у сфері спорту, як С.В. Алексєєв, А.М. Бриліантова, В.В. Бутнев, І.О. Васильєв, В.П. Васькевич, а також Дж. Барнса, Й.С. Блекшоу, Ч. Вудхауса, Е. Грейсона, Р.А. Маклорена, П. Морріса, Дж. Нафзігера, В. Некрошюса, К. Ньюмарка, Б. Фушер та інших. Проблематику способів та форм вирішення спортивних спорів, спортивний арбітраж та медіацію у своїх наукових надбаннях розглядали відомі українські вчені: Є.О. Харітонов, М.О. Ткалич, Г.О. Гаро, О.М. Зелізко, О.О. Кушнір, Н.А. Мазаракі, А.Я. Палюк та інші.

Метою статті є проведення аналізу процесуальної складової спортивного законодавства, дослідження особливостей конфліктів, що виникають в спортивному середовищі, виявлення специфіки спортивних суперечок, вироблення єдиних критеріїв їх класифікації та особливостей розгляду, вдосконалення механізму індивідуально-правової регламентації порядку вирішення спорів у сфері професійного спорту.

Виклад основного матеріалу. Професійний спорт, з позиції соціології є один з видів субкультури. Це система відносин, в основі якої преважує фактор соціальної саморегуляції. З огляду на зазначене, соціальні відносини в сфері спорту характеризуються також автономністю їх правового регулювання. Така соціальна екосистема формує автономний правовий порядок, що знаходиться в ступені відносної залежності від державного регулювання, залишаючись, при цьому, невід'ємним сегментом правової системи суспільства в цілому.

Сьогодні в світовій правовій традиції сформовано дувльний підхід до побудови системи правового регулювання відносин в сфері спорту. Критерієм такої диверсифікації виступає ступень державного впливу.

Перша модель – інтервенціоністська, або модель втручання, передбачає участь держави в організації спортивного руху власної країни (Франція, Італія, Іспанія, Португалія, Люксембург). В наведених країнах головна роль у вирішенні спортивних спорів відводиться судовим органам держави. Наприклад, в Італії, спортсмен, чий права порушені, має право звернутися до судових органів адміністративної юрисдикції – обласні

адміністративні трибунали і Державна Рада Італії в залежності від суті спору. Система спортивної юстиції структурована по аналогії з судовою системою і призначена для вирішення спорів між суб'єктами спортивного права.

Друга модель – неінтервенціоністська (модель невтручання) – виключає законодавчу регламентацію правових відносин в сфері спорту (Австрія, Бельгія, Німеччина, Великобританія, Швейцарія) і ґрунтується на визнанні автономії спорту як сфери соціальної саморегуляції. Вирішення спортивних спорів здійснюється учасниками спортивного руху самостійно [1, с. 12].

Національна модель не має чітко виражених форм. Публічно складова нормативного регулювання відносин в сфері спорту незначна та має переважно декларативний характер, скерований на адміністративно-правове регулювання. В свою чергу приватна складова правового регулювання відповідних відносин індивідуалізується відносно виду спорту. Тому поряд з судами, спортивні спори розглядаються в юрисдикційних органах, створених в структурі незначної кількості саморегулятивних професійних спортивних організацій.

На нашу думку, причина невизначеності полягає в тому, чинне законодавство України, зокрема Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не оперує таким поняттям, як «спортивний спір», класифікація спортивних спорів відсутня. Наведене ускладнює процес розвитку механізму правової регламентації їх вирішення, зокрема стримується індивідуально-правове регулювання цієї сфери. Проте, доктрина спортивного права має відповідні теоретичні напрацювання які можуть бути запозичені в сфері нормотворення. В юридичній літературі спір розглядається через категорію розбіжностей [2, с. 42]. Таких підхід дозволяє провести навіть класифікацію спортивних спорів (спори, що стосуються майнових прав та інтересів суб'єктів спортивної діяльності, спори, пов'язані з оскарженням дій і рішень фізкультурно-спортивних організацій та інших організацій спорту, спори, що впливають з трудових відносин спортсменів і тренерів, спори про неправомірне суддівство, спори, пов'язані із застосуванням допінгу, спори по громадянству спортсмена, спори з питань дискримінації в спорті, спори про захист інтелектуальних прав в спорті тощо).

Варто погодитись з думкою вчених, що «спортивний порядок» утворюється, в тому числі величезною мережею різних інститутів, організацій і регуляторів, співпрацею та участю публічних і приватних суб'єктів різних рівнів, а також має свою власну судову систему, в основі якої зна-

ходиться Міжнародний спортивний арбітражний суд в Лозанні [3].

Саме автономність спортивного правопорядку передбачає наявність системи юрисдикційних органів, діяльність яких спрямована на розгляд суперечок у відповідній сфері відносин. При цьому, не дивлячись на цілісність системи спортивного правопорядку щодо правопорядку публічного, внутрішня організаційна єдність, зокрема, процесу вирішення спорів у відносинах спорту є розбалансованою.

Формування "lex sportiva" саморегулятивно об'єднує в собі численні міжнародні і національні спортивні організації, спортивні арбітражі, інших учасників професійного спорту індивідуально-правовим встановленням «м'якого права», що застосовується учасниками таких відносин, в тому числі при вирішенні спорів. Отже, слід визнати, що "lex sportiva" є індивідуально-правовим стандартом саморегуляції відносин в сфері спорту, яким керуються учасники відносин в процесі їх альтернативної регламентації.

Так, в Україні Олімпійський рух представлено діяльністю 45 спортивних федерацій тільки зі статусом національної, при цьому коло суб'єктів професійного спорту позбавлений чітких визначень та структурної єдності (розділ 2 Закону України «Про фізичну культуру і спорт») [4].

У переважній більшості випадків основний аспект діяльності національних федерацій зводиться до розвитку професійного спорту як такого. При цьому питання більш детальної правової регламентації відносин у сфері професійного спорту, зокрема їх захисту залишаються не розкритими, або розкриті фрагментарно. Докладний аналіз сфері індивідуально-правового регулювання відносин професійного спорту свідчить, що переважно деталізованим є процедури тільки антидопінгових розслідувань і дисциплінарної області регулювання. При цьому процедура вирішення спорів поза вказаними межами досить суперечлива. Що стосується інших учасників відносин професійного спорту, питання вирішення спорів за їх участю залишається відкритим. Відсутні механізми вирішення спорів про неправомірне суддівство, спорів по громадянству спортсмена, спорів з питань дискримінації в спорті та спорів про захист інтелектуальних прав в спорті.

Відповідно до положень статуту громадської організації «Федерація фехтування України» органом розгляду дисциплінарних питань є її Апеляційний комітет [5]. Своєю чергою порядок розгляду інших суперечок у сфері професійного спорту не систематизований і знаходиться поза

локального правового регулювання. В силу специфіки же даних відносин, використання традиційних юрисдикційних способів вирішення спорів є недостатнім або малоефективним.

Слід зауважити, що терміновість вирішення спортивних спорів залишається одним з тих пріоритетів індивідуального регулювання, який нажалі не може забезпечити національна юрисдикція.

Відповідно до статті 1 Положення про Спортивний арбітражний суд, затверджений постановою Виконкому НОК України №11 від 24 січня 2018 року в структурі НОК України створений Спортивний арбітражний суд як самостійний, постійно діючий третейський суд, який вирішує шляхом третейського розгляду спори, які виникають у сфері спорту [6]. До таких спорів належать спори спортивного або фінансового характеру, або іншого характеру, що є дотичними до спортивної діяльності або розвитку спорту та можуть включати, в більш широкому сенсі, будь-яку діяльність або справу, що стосується спорту або пов'язана з ним .

Не дивлячись на нормативну визначеність основ діяльності такого спортивного арбітражу, в практичній площині його існування залишає ряд питань відкритими. Зокрема, вимагає правової регламентації процедура визнання федерацією або іншими суб'єктами відносин в сфері професійного спорту юрисдикції відповідного третейського суду. Через особливості індивідуально-правового регулювання відносин у сфері професійного спорту визначення імперативності юрисдикції такого суду неможливо.

Іншим проблемним питанням, що вимагає свого обговорення, виступає правовий статус створених в структурі багатьох федерацій спеціальних органів з розгляду власне суперечок в сфері відносин професійного спорту, наявність у таких органів нормативної компетенції.

Згідно зі Статутом Всеукраїнської громадської організації «Федерація боксу України» одним з робочих органів федерації виступає Контрольно-дисциплінарна комісія, до компетенції якої віднесено розгляд усіх видом суперечок, які виникають у сфері професійного спорту [7].

Аналогічне явище ми можемо спостерігати в сфері діяльності Федерації футболу України, органом розгляду спорів якої виступає відповідна Палата [8].

Слід зазначити, що, встановлюючи межі діяльності учасників в сфері професійного спорту, в тому числі заходи впливу на них, відповідна федерація приймає на себе функції професійного

самоврядування, що є рисою саморегулятивних організацій.

Відомо, що саморегулюванням є самостійна і ініціативна діяльність, яка здійснюється суб'єктами підприємницької або професійної діяльності і змістом якої є розробка і встановлення стандартів і правил зазначеної діяльності, а також контроль за їх дотриманням.

В наведеному аспекті спірним є дотримання двох умов:

– по-перше, можливість здійснення громадською організацією повноважень щодо нормативного регулювання професійної сфери, що належить до завдань саморегулятивних організацій. У національному законодавстві України відповідні нормативно-правові умови відсутні. Закон України «Про громадські об'єднання» закріплює, що громадське об'єднання створюється для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів [9]. Тоді як саморегульовані організації є об'єднанням професійних учасників, яке утворене з метою забезпечення ефективної діяльності своїх членів через розроблення та встановлення професійних норм, стандартів діяльності та правил поведінки учасників об'єднання, контролю за їх дотриманням, створення конкурентного середовища, захист та представлення їх інтересів [10, с. 169].

– по-друге, забезпечення об'єктивності і неупередженості при розгляді спорів, результат яких також впливає на інтереси федерації як суб'єкта відносин у сфері професійного спорту.

Викладене свідчить про необхідність більш чіткої нормативно-правової регламентації діяльності в сфері професійного спорту, зокрема в аспекті порушених питань.

На рівні національного законодавства України необхідне нормативне визначення саморегулятивних організацій, наділення відповідним статусом національних федерацій та консолідація структури учасників відносин в сфері професій-

ного спорту навколо них.

Важливим залишається питання розробки і прийняття Спортивного кодексу України. Відповідні правові традиції вже сформовані в континентальній правовій системі. Варто навести досвід Франції.

Спортивний кодекс Франції є кодифікованим правовим актом, яким детально регламентовані питання правового статусу суб'єктів спортивних правовідносин, спортивної підготовки та освіти в галузі фізичної культури і спорту, захисту здоров'я спортсменів і протидії вживанню допінгу, організації занять спортом, обов'язків, пов'язаних із спортивною діяльністю, порядку проведення спортивних заходів і їхнього висвітлення в засобах масової інформації, фінансування і державної підтримки спорту вищих досягнень, правопорушень в галузі спорту і відповідальності за їх здійснення.

Своєю чергою законодавча частина французького кодексу містить значну кількість норм, що передбачають дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність як фізичних, так і юридичних осіб за порушення його положень. Застосовуються такі види санкцій, як тюремне ув'язнення [10, ст. L 222-6], штраф [10, ст. L 222-7], заборона на заняття певною діяльністю, у тому числі – на участь в спортивних змаганнях [10, ст. L 222-11], заборону на відвідування спортивних заходів [10, ст. L 312-14].

Висновки. Імплементация позитивного досвіду Франції в національну правову матерію є очевидною. Відповідна нормативна регламентація відносин у сфері спорту дозволить вирішити питання локального регулювання відносин в сфері професійного спорту, в тому числі в дисциплінарної області, а також уніфікувати загальні правила розгляду спорів в органах альтернативної (третейської) юрисдикції, оскарження прийнятих ними рішень. Подальшим напрямком дослідження в цьому контексті стає класифікація спорів у сфері професійного спорту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Погосян Е.В. Формы разрешения спортивных споров: сравнительно-правовой аспект: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.15. Екатеринбург: гос. ун-т. Екатеринбург, 2013. 22 с. URL: http://sportscrime.ru/file/literature/pdf_1_2.pdf
2. Алексеев С. В. Спортивное право России: Учебник для вузов / Под ред. П.В. Крашенинникова. 3-е изд., перераб. и доп. М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. 1055 с. URL: <https://niigos.ru/02/19-abstracts/6-alekseev-sport-law.html>
3. Simmank F. Sports global law – Racing against the clock, competing for a comprehensive understanding. E-Publica – Revista Electronica de Direito Publico. 2015. № 2. 185–208 p. URL: <https://www.e-publica.pt/volumes/v2n2/pdf/Vol.2-N%e2%ba2-Art.15.pdf>
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року №3808-XII (в редакції від 02 червня 2020 року). Голос України від 29 січня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

5. Статут Громадської організації «Федерація фехтування України», затверджений Позачерговий Конференцією Всеукраїнської громадської організації «Федерація фехтування України» від 24 грудня 2013 року (у редакції від 05 червня 2019 року).

6. Положення про Спортивний арбітражний суд, затверджений Постановою Виконавчого Комітету Національного олімпійського комітету України №11 від 24 січня 2018 року. URL: <http://noc-ukr.org/about/structures/sportivniy-arbitrazhniy-sud/polozhennya/>.

7. Статут Всеукраїнської громадської організації «Федерація боксу України», затверджений Конфедерацією Федерації боксу України від 05 листопада 1997 року (у редакції від 23 лютого 2019 року). URL: https://www.fbu.org.ua/assets/storage/86/statut_2019.pdf.

8. Регламент Палати по розгляду суперечок Федерації футболу України, затверджений Виконавчим комітетом України (протокол №8 від 10 липня 2018 року). URL: [https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-2018%20\(style2\).pdf](https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-2018%20(style2).pdf) Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року №4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/stru#Stru>.

9. Єльнікова Ю.В. Саморегулятивні організації: поняття, функції та принципи діяльності. *Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць*. 2012. Випуск 36. с. 163–171.

10. Code du sport. France. 2006. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006547577/

REFERENCES:

1. Pogosyan, E.V. (2013). Forms of sports dispute resolution: comparative legal aspect (doctoral thesis). Yekaterinburg, Yekaterinburg State University. In: http://sportscrime.ru/file/literature/pdf_1_2.pdf.

2. Alekseev, S.V. (2013). *Sports law of Russia*. Moscow: UNITY-DANA: Law. In: <https://niigos.ru/02/19-abstracts/6-alekseev-sport-law.html>

3. Simmank, F. (2015). Sports global law – Racing against the clock, competing for a comprehensive understanding. *E-Publica – Revista Electronica de Direito Publico*, 2, 185-208. URL: <https://www.e-publica.pt/volumes/v2n2/pdf/Vol.2-N%2c2%ba2-Art.15.pdf>

4. Ukraine. (1993). On Physical Culture and Sports: Law 3808-XII. Voice of Ukraine of January 29, 1991. In: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

5. Public Organization “Fencing Federation of Ukraine”. (2013). Charter approved by the Extraordinary Conference of the All-Ukrainian public organization “Fencing Federation of Ukraine” dated December 24, 2013 (as amended on June 5, 2019).

6. Executive Committee of the National Olympic Committee of Ukraine. (2018). Regulations on the Sports Arbitration Court: Resolution 11. In: <http://noc-ukr.org/about/structures/sportivniy-arbitrazhniy-sud/polozhennya/>.

7. All-Ukrainian public organization “Boxing Federation of Ukraine”. (2019). Charter approved by the Confederation of the Boxing Federation of Ukraine on November 5, 1997 (as amended on February 23, 2019). In: https://www.fbu.org.ua/assets/storage/86/statut_2019.pdf

8. Executive Committee of Ukraine. (2018). Rules of Procedure of the Dispute Resolution Chamber of the Football Federation of Ukraine: Protocol 8. URL: [https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-2018%20\(style2\).pdf](https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-2018%20(style2).pdf).

9. Ukraine. (2012). On Public Associations: Law 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/stru#Stru>.

10. Yelnikova, Y. (2012). Self-regulatory organizations: concepts, functions and principles of activity. *Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine*, 36, 163–171.

11. France. (2006). Code du sport. In: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006547577/.